

**Г. Римплер, В.М. Ундольский**

**Римплерова манера о  
строении крепостей**

**Москва  
«Книга по Требованию»**

УДК 93  
ББК 63.3  
Г11

Г11 **Г. Римплер**  
Римплерова манира о строении крепостей / Г. Римплер, В.М. Ундольский –  
М.: Книга по Требованию, 2021. – 58 с.

**ISBN 978-5-458-16308-8**

**ISBN 978-5-458-16308-8**

© Издание на русском языке, оформление  
«YOYO Media», 2021

© Издание на русском языке, оцифровка,  
«Книга по Требованию», 2021

Эта книга является репринтом оригинала, который мы создали специально для Вас, используя запатентованные технологии производства репринтных книг и печати по требованию.

Сначала мы отсканировали каждую страницу оригинала этой редкой книги на профессиональном оборудовании. Затем с помощью специально разработанных программ мы произвели очистку изображения от пятен, клякс, перегибов и попытались отбелить и выровнять каждую страницу книги. К сожалению, некоторые страницы нельзя вернуть в изначальное состояние, и если их было трудно читать в оригинале, то даже при цифровой реставрации их невозможно улучшить.

Разумеется, автоматизированная программная обработка репринтных книг – не самое лучшее решение для восстановления текста в его первоизданном виде, однако, наша цель – вернуть читателю точную копию книги, которой может быть несколько веков.

Поэтому мы предупреждаем о возможных погрешностях восстановленного репринтного издания. В издании могут отсутствовать одна или несколько страниц текста, могут встретиться невыводимые пятна и кляксы, надписи на полях или подчеркивания в тексте, нечитаемые фрагменты текста или загибы страниц. Покупать или не покупать подобные издания – решать Вам, мы же делаем все возможное, чтобы редкие и ценные книги, еще недавно утраченные и несправедливо забытые, вновь стали доступными для всех читателей.



Серия Книжный Ренессанс

[www.samizday.ru/reprint](http://www.samizday.ru/reprint)



4: Оборонительныя лініи надлежатъ  
 толь дѣлгі бѣиті, кавові тѣ которыя  
 отъ нѣхъ обороняются, коль дѣлге же  
 обороняющіе лініи суть, толь сѣлнѣе естъ  
 оборона. Ібо безъпрекословно что мно-  
 гіе возмогутъ удержатъ, неже ли малые.  
 Ежели ли непріятель съ бо́льшимъ фронтѣмъ  
 набѣгатъ можетъ, нежелі фланкі суть, то  
 онъ брешъ легко взятъ можетъ. Ібо тѣ  
 которыя на фланкахъ і безъ того уже отъ  
 непріятельскоі пѣшечноі стрѣлбѣ во опа-  
 сномъ состояніи обороны обрѣтаются, і  
 немалое число ізъ нѣхъ по непріятелю ве-  
 сма не попадутъ, іли ізъ нѣхъ многіе по  
 одному стрѣлятъ, і многіе ізъ прѣступа-  
 ющихъ несмертно будутъ ранены. і по  
 тому бо́льшая частвѣ ихъ на брешъ взойтѣ  
 можетъ, умолчевая что така малая лініа  
 непріятельскимъ батарѣемъ доволное суп-  
 ротвѣленіе чинѣтъ не можетъ, но въ крат-  
 кое время обыкновенно разорена бѣваетъ.  
 Чего радѣ ізъло добро, дабы обороняющіе  
 лініи фоссебреми удвоѣтъ, что бѣ про-  
 тѣвъ непріятеля артилерією і инфантері-  
 ею по послѣднеі мѣрѣ баланѣ удержатъ  
 возможно, еже ли его немощно будетъ  
 весма тѣмъ превзойтѣ.

а: І понѣже сіє не мѡжетъ учінітисѧ безъ входящїхъ угловъ. Такожъ еже ли бѣтъ углы гораздо плоскі бѣлі, і того радї надлежитъ угламъ тенаїи толь острѣмъ какъ мѡгутъ [взяти] быти. Ібо тою остротою всѣ лінеї едіная другую весьма свободно обороняють, і нї едіная ізъ оныхъ укрѣпостї мѡртва не останетсѧ, і свѣрхъ того онї непрїятеля кудабы оной нї пошелъ съ фронту і съ фланкі въ другъ отаковаѣтъ, і для того двоїною обороною і стрѣлбою наперекрестъ безмѣрное утрудженїе прїключитъ. Того радї графъ паганъ право повѣдаеть, что по тому какъ сіє углы ілі отвѣрствы, ілі заключены, тако проїсходїтъ отъ нихъ добро, ілі зло.

б: Но понѣже входящїми углами іісходящїе умаленны бывають, то вопрошається коль много то умаленїе позволїтисѧ мѡжетъ, і въ томъ всѣ нѣнѣшнїе інженѣры согласны, что даже до 60 градусовъ то учінітисѧ мѡжетъ. Ібо сії углы токо доволно крѣпкі будуть непрїятелскую стрѣлбу вѣтерпѣтъ, і въ себѣ пушкамъ мѣсто ко употребленїю оставяѣтъ, то онъ уже і доволно велїкі къ чему всему уголъ въ 60 градусовъ, толь же добръ, какъ і

въ 90 градусовъ, еств ли токмо изъ доброї матеріи построены бѣлы. Ибо непріятель принужденъ будетъ, не токмо остроту съ передіи оубъ болверка отъ частіи расуритъ, но и въ сѣ уголъ отъ бруствера збитъ прежде неже ли онъ возможетъ что исполнитъ, хотя тѣ углы великіми колодами і землею тако сдѣланы бѣити могутъ, что не возможно будетъ совершенной брешв сдѣлать, умолчая, что уголъ обтуперъ скорѣе подкопомъ и проверженъ бѣити можетъ, Іо двоіной оборонѣ которую ісходлящіе углы имѣють, того радѣ нѣтъ ісходлящихъ угловъ уже і не отакують.

і: І понѣже невозможное еств сѣ дѣло да бы такъ непріятеля отъ крѣпости удержатъ, да бы онъ послѣдїи которую нѣбудъ отъ нея фортификаціею не овладѣлъ. І того радѣ токмо сѣе потребно да бы совершенная крѣпость тако учреждена была, да бы каждой болверокъ і кортинъ самі собою оборонятіся могли, да бы во взятбѣ того ілі другаго не принужденны бѣлі, прочіе непріятелю безчестно поддатіся, еже по істиннѣ главнѣшее дѣло у крѣпости еств, но того увсѣхъ прошчихъ нѣтъ, а прї такіхъ силъ

нихъ атакахъ нічто такъ потрібно, какъ то да бы непріятеля прінудитъ всякую фортіфікацію у крѣпости особліво атаковать, како въ полевой ілі морскої баталіі непріятеля възможно прінудитъ хъ преодоленію всякого баталіона, і шквадрона, ілі корабля. еже ли онъ хощетъ все воіско ілі флотъ разоритъ, а особліво, понеже тогда еще крѣпчайшее сопротивленіе радї очистішелої дефенсї чинити възможно егда непріятель уже одінь бѣверокъ возьметъ, ілі весьма въ городѣ стоитъ.

Ѹ І хотя генералнѣиші партіккулярными ретірадамі стѣ погрѣшеніе наградити трудіисѣ, но оныя сѣтъ токмо вислічная отсрѣчка, і отчаянное убѣжище, еже ли ихъ противъ паряды внутрениѣ оборонѣ сложитъ, ібо оныя отъ предї лежащихъ старыхъ валовъ висотою превосіденны, но і отъ великаго множества земли оныхъ тотъ часъ ускореннѣ бывають, і зѣло рѣдко оныя радї недостатку врѣмені і людеі въ церемониальныхъ атакахъ мѣгутъ построены бѣтъ. въ незапныхъ же нападѣняхъ явственныхъ генералныхъ пріступахъ не надлежитъ оныхъ і мѣслитъ, но еже ли непріятель одінь бастіонъ возьметъ,

меть, то все пропало, хотя бы надлежало въ доброї крѣпості вездѣ тако ретренше-  
 ментомъ обведѣнну стоять, да бы непрі-  
 тель ізънутри хотя оной уже і на болверке  
 ілі і весма въ городъ вошелъ, однакожь  
 бы отъ осаждѣнныхъ пакі могъ кругомъ  
 осажѣнъ, і по краінѣ мѣрѣ стрѣлою  
 утѣсненъ бытъ, такожь надлежитъ въ  
 такой крѣпості отъ неспящихъ нападѣній  
 і отъ явственныхъ генеральныхъ пріступ-  
 повъ безопасенъ бытъ. ібо невозможно  
 естъ взявши валъ пріступомъ, со онаго, чрезъ  
 брустверъ, тотъ часъ пакі внѣсь і въ ровъ  
 ввергнутіся, і ісорву пакі на землю горо-  
 довую плѣсестъ, і отпугы чрезъ іншіе рвы  
 перебѣжатъ, толь многіе валы пріступомъ  
 взятъ, развѣ бы салдатъ летаѣть могли.

9: У совершеної крѣпості надлежитъ  
 фоссебреї конторі шкарпамі о́коло всѣхъ  
 лінеї обведѣны бытъ, ібо горісентальные  
 пушкі могутъ непріятелю гораздо болше  
 сопротивіітися, нежелі высокіе, і непрі-  
 тель не можетъ подъ оныя подоітітъ,  
 і легко rassорітъ. Но прінуждѣнъ въ не-  
 престаинномъ бою со оными пребываѣтъ  
 Правда, обрѣпаіются многіе которые фос-  
 себреї предъ фасамі отвергають, для того

А 5

понеже

понеже соіхходящіе у́гловъ гласѣа заце-  
плярші, ілі і обстрѣляршѣ мѡгутъ, і іхъ де  
разорѣнныѣ часті, по томъ непріятелю  
зѣло потрібны суть, і отблѣдающіе  
штуки отъ вѣсокаго вала осажденнымъ  
во онѣхъ оборонѣ мѣшайутъ. но все сіе  
расужденіе зѣломалоі важности. Ібо при-  
належаще о первомъ, то лутче бѣ толь  
велікоі пороку бонешамі ісправитъ попру-  
дїлісь, неже ли такой знатноі членъ отъ  
крѣпости отвѣрглї. Ібо сіи пороки гораз-  
до болѣе во всѣхъ нѣнѣшнихъ контре-  
шкарпахъ обрѣтаются. Толь надлежитъ  
і о третѣемъ расужденіи разумѣтї, но  
пріналежаще о второмъ то мѡчно про-  
тивное тому доказатъ, ібо фоссейреі такой  
велікоі прїбѣтокъ подаетъ, что во оноі  
разорѣнное отъ главногo вала все ложїтся,  
і для того мѡжетъ прочее отношено  
бытѣ, і брешѣ чїстѣ содержитъ, да бы  
непріятель хотя онѣ і на фоссейреі взо-  
шелъ, еще зѣло велікое предкновѣніе об-  
рѣль въ штурмованіи главноі крѣпости,  
ібо моі фоссейреі оную отъ 8, до 10 фу-  
товъ закрѣпляетъ. котѡрой оноі пушкой  
захватитъ немѡжетъ, но что бы разорѣн-  
ное отъ фоссейрея въ ровъ падающе бо-  
лѣе

лѣе вреділо нежелі разорѣнное отъ главно-  
ного вала, то очевідно фалшіво естъ, ібо  
разорѣнное отъ главнога вала гораздо  
болши сочиняетъ, нежел отъ фоссебреї,  
а какіе несравнімыя прібвіпкі фоссебреї  
предъ фасамі сочїняють, то господїнь  
рїмплеръ пространно ввыводїлъ, тако жъ  
господїнь шетерней боуеръ, гееръ і иньїе,  
і научїло тому пѣрвыхъ іскуство въ кан-  
деїскої, а меня въ тетїнскої осадахъ, ка-  
кя нужда надлежїтъ въ фоссебреяхъ  
уфасъ.

10: Что о́коло кяждої крѣпостї, глу-  
бокої, шїрокої і благооборонѣнної ровъ,  
такожъ кунѣтте, [егда ровъ сухої] над-  
лежїтъ обведѣнъ бвїтї, въ томъ не бу-  
детъ нї едїнь інженѣръ прекословїтї. ібо  
їнако мо҃гъ бы непрїятель не токмо  
штурмомъ, ілі незаиннымъ нападѣнїемъ  
фоссебреї і високої валъ легко взятъ, но со  
апрошамї созѣло малымъ трудомъ даѣтъ  
до основанїя вала прїїтїтъ, і своїмї мїна-  
мї і печмї оной опровергнутъ, і себѣ тако  
путь въ крѣпостъ уготоватъ. Протївно  
же тому при доброоборонѣнномъ рву не-  
прїятельская горячестъ прїнужденна за-  
держатїсѣ, понеже чрезъ оной немогутъ  
інако

інако прійшїть, кромѣ мѣсть і галлерїи которїе можуть однако же пушками розбїты бїти.

11: Но надлежїть лї о́коло главної крѣпостї наружныє крѣпостї обводїть ілі нѣть, о томъ отъ господъ інженероѡ зѣло спóрно бїло, і хотя я о́бще къ тѣмъ прїлагаюсь, которыє наружныє крѣпостї за благо рассуждають, однакожь не могу їхъ наружныя крѣпостї похвалїть. Ібо наружнымъ крѣпостямъ у совершенной крѣпостї надлежїть яко бы первої бѣи, то естѣ авантъ гáрдїю протївъ непрїятеля вестї, і їзъ того кавалерїю [высокіє лїнії] інфантерїю [нізкіє лїнії] протївъ непрїятеля охраняють равно, якоже въ благоучрежденной полевой баталїи кавалерїю інфантерїю прїкрывають їмѣть, і надлежїть сїмъ наружнымъ крѣпостямъ, толь же крѣпкимъ бїть, якоже і главная крѣпость сама, і немного гварнізону въ себя требовать съ наружї і съ нутрї їзъ главної крѣпостї накрѣпко очищенвї бїть. І по взятїи о́ныхъ крѣпостї вре́ду бѣ непрїключать.

12: Покѣже въ крѣпостї нічто такъ вредїтельно бїшї мѡжетъ, какъ то, егда  
непрїя-

непріятель ліней можець обстріляти, і того ради надлежитьъ безъ сумнѣнія всѣмъ ліней протівъ непріятелскаго стрѣлянія охрaненнїи бѣгнїи, да бѣи непріятель артилерїи і інфантерїи съ стороннїи откривать і разорить не могъ, но оное бѣи въ своіхъ постахъ безопасно споятї могло.

13: І понеже зблò прїбвїточно еств, егда непріятеля въ самомъ брешè нарочїтнїмъ чїсломъ въ сокровенной артилерїи стрѣлять възможно. [Ібо тамò непріятелю не мочно контрабатерїи протівъ того сдѣлатъ, мѣсто еств зблò уско, і въ кангїи і пушкїи могли непріятеля съ абїонерїйскаго брешу въ фасъ ввїгнать.] і того ради надлежитьъ въ брешè ізъ нѣсколькїхъ пушекъ со обоїхъ сторонъ непріятеля поздравляіть, і тако ему брешъ ступенъ за ступенью спорїть, і десма [еже лі възможно оногò всегда ізъ нѣсколькїхъ пушекъ съ твїлу въ брешè] съ іннїхъ ліней отаковать, да бѣи непріятель въ брешè въ томъ ускомъ мѣстѣ яко въ пастї отовсюду могъ окруженъ бѣитї.

14: І понеже нїчто по оборонѣ крѣпостї толь високо почїтаітьсѣ і мѣсть, какъ пѣхота которая по правостї душею крѣпостї

пості може́ть назва́тися . ібо егда́ она́я  
 нїзложі́тся то і вся крѣ́пость погі́бнетъ ,  
 хотя́ бы крѣ́постныя фортіфіка́ціі ка́къ  
 наікрѣ́пче поспро́ены і весма́ еще́ не-  
 разоренні́ былі , того́ ра́ді на́че всего́ по-  
 тре́бно , да́ бы о́ную отъ всего́ вреді́тел-  
 наго ору́жя , а особлі́во отъ бо́мбъ ка́ме-  
 ня́ ручны́хъ гранатъ і проче́го по лу́тчеі  
 мѣрѣ́ охрани́тъ . ібо ка́коі вредъ по се  
 чїсло́ отъ того́ чїні́лся , то свідѣ́тел-  
 ствуютъ дово́лно печальныя прїкла́ды , і  
 зблò тому́ удївляю́сь , что по се́ чїсло́  
 мні́лі́ бутто́ смѣ́лыя салда́ты і офіце́ры  
 съ фронту́ поставленны́мі парапείпамї  
 дово́лно охроне́ны , і не мвї́слїлі́ ні́ чего́  
 о прїкрѣ́тії отъ ору́жя дугообра́зною  
 ліне́єю прїходя́щаго , бутто́ бы́ о́ное і не  
 могло́ пѣ́хоты побі́ва́тъ .

15: Проти́въ мї́нь ілі́ подко́повъ нагле-  
 жі́тъ ну́жно въ ва́лахъ прїспро́енїї о́ныхъ  
 констра́инны дѣ́латъ . еже́ лі́ не хо́чешъ  
 ва́лы [ не позна́въ непрї́телскї́хъ мї́нь ]  
 опровер́жены ві́дѣ́тъ , ка́ко іску́ство по се  
 чїсло́ то дово́лно подтве́ржа́етъ , і до  
 сю́ды су́ть аксіо́маты [ ілі́ пра́віла ] вос-  
 можно́ бы о́ныхъ пра́вда гора́здо бо́льшее  
 чїсло́ предло́жі́тъ , а і́менно о крѣ́пкомъ  
 устано-